

СТАХІВ І. М.

здобувач

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЗАРУБІЖНИЙ ПОГЛЯД НА РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧИХ ПОСЛУГ

Стаття присвячена проблемам регулювання ринку спортивно-оздоровчих послуг. Проаналізовано зарубіжний досвід регулювання ринку спортивно-оздоровчих послуг, виділено основні плюси та мінуси досліджуваної сфери у світовій практиці. Світова практика державного регулювання ринків спортивно-оздоровчих послуг дозволяє виділити дві основні моделі: соціально-демократичної орієнтації з високою роллю держави і неоліберальну, що характеризується меншим ступенем державного втручання в соціально-економічні процеси. На основі чіткого аналізу автором сформульовано пропозиції щодо ефективного регулювання ринку спортивно-оздоровчих послуг на території нашої країни.

Ключові слова: спортивно-оздоровчі послуги, зарубіжний досвід, ринок, регулювання, сфера, державна політика, пільги.

СТАХІВ І. М.

соискатель

Львовский национальный университет имени Ивана Франка

ЗАРУБЕЖНЫЙ ВЗГЛЯД НА РЕГУЛИРОВАНИЕ РЫНКА СПОРТИВНО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫХ УСЛУГ

Статья посвящена проблемам регулирования рынка спортивно-оздоровительных услуг. Проанализирован зарубежный опыт регулирования рынка спортивно-оздоровительных услуг, выделены основные плюсы и минусы исследуемой сферы в мировой практике. Мировая практика государственного регулирования рынков спортивно-оздоровительных услуг позволяет выделить две основные модели: социально-демократической ориентации с высокой ролью государства и неоллиберальную, характеризующуюся меньшей степенью государственного вмешательства в социально-экономические процессы. На основе четкого анализа автором сформулированы предложения по эффективному регулированию рынка спортивно-оздоровительных услуг на территории нашей страны.

Ключевые слова: спортивно-оздоровительные услуги, зарубежный опыт, рынок, регулирование, сфера, государственная политика, льготы.

STAKHIV I. M.

applicant

Ivan Franko National University of Lviv

FOREIGN VIEW ON THE MARKET REGULATION OF SPORTS AND WELLNESS SERVICES

This article is devoted to the problems of market regulation for sport and wellness services. The foreign experience regulating the market of sport and wellness services, highlights the main pros and cons of the studied areas in the world. World practice of state regulation of sport and wellness services can provide two basic models: the social-democratic orientation with high role of the state and neoliberal, characterized by a lower degree of state intervention in social and economic processes. On the basis of a clear analysis of the author formulated proposals for the effective regulation of the market for sport and wellness services in our country.

Keywords: sport and health services, international experience, market, regulation, sphere, public policy, benefits.

irysjka@inbox.ru

Постановка проблеми. Заняття фізичною культурою і спортом роблять великий вплив на формування фізичного і духовного потенціалу людини. Багато фахівців сьогодні розглядають цю галузь як новий і досить перспективний сектор національної економіки.

Зміни, що відбулися в економічному і політичному житті України за останні роки, справили великий вплив на сферу спортивно-оздоровчих послуг. Цей вплив носить неоднозначний, суперечливий характер і зачіпає всі елементи соціально-економічного механізму функціонування галузі: типи та види суб'єктів спортивно-оздоровчої діяльності та їх регулювання, джерела їх фінансування, умови господарювання, особливості проведення державної політики в цій галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних і прикладних проблем регулювання економіки спортивно-оздоровчої сфери в умовах ринку проведені в роботах ряду зарубіжних дослідників, у тому числі Арчера Б.Х., Девідсона Р., Каза Ж., Каспара К., Каулом Р.Н., Кінтрі М., Кріппендорфа І., Макінтоша Р.У. та інших.

Фахівцями різних зарубіжних країн – Великобританії (С. Gratton, Р. Taylor та ін.), Німеччини (К. Heinemann, М. Gartner, Н. Fischer та ін.), Франції (W. Andreff, J.-F. Nys та ін.) – вироблені базові концептуальні положення, які характеризують сутність регулювання економіки фізичної культури і спорту в умовах ринкових відносин.

Все це є найважливішою теоретичною основою для аналізу сучасного стану спортивно-оздоровчої сфери України. Адже, досліджуване питання належить до слабо розроблених в нашій країні.

Постановка завдання. Основною метою даного дослідження виступає аналіз регулювання ринку спортивно-оздоровчих послуг з точки зору зарубіжного досвіду. Головною ціллю статті є розробка ефективних шляхів покращення регулювання спортивно-оздоровчої сфери в Україні на основі проведеного аналізу.

Результати дослідження. Вибір методів регулювання ринків спортивно-оздоровчих послуг залежить від особливостей економіки та державної політики, проте, загальний тренд свідчить, все-таки, про децентралізацію та делегування повноважень недержавним структурам. У разі децентралізації державна участь на спортивно-оздоровчих ринках обмежується функцією оподаткування (збором податків) і наданням дотацій і субсидій організаціям, клубам, діючим на даних ринках на основі державного замовлення.

Оскільки держава в даному випадку субсидує тільки частину витрат на виробництво спортивно-оздоровчих послуг, на принципах співфінансування, організації самі привертають приватних інвесторів, меценатів чи громадян.

Можливо також платне надання послуг і продаж спортивних товарів з метою відшкодування витрат і підтримки нормальної діяльності підприємств на спортивно-оздоровчих ринках. У різних країнах співвідношення субсидованих частин і самостійного пошуку фінансування підприємствами можуть бути різними. Різниця між країнами визначається часткою державних і недержавних виробників послуг.

В різних країнах застосовуються специфічні (можна сказати, національні) методи державного регулювання діяльності спортивно-оздоровчих організацій.

Наприклад, німецький уряд активно застосовує методи, засновані на принципі субсидіарності. Місцева влада може створити спеціальну службу для задоволення будь-якої потреби тільки в разі, якщо така робота не ведеться на рівні спільноти. У Польщі та Великобританії діє конкурсна система, при якій ведеться державний реєстр спортивно-оздоровчих послуг [1, с. 31].

Важливо підкреслити, що надання спортивно-оздоровчих послуг має підлягати певним критеріям (нормам, встановленим державою), тільки в цьому випадку виробник послуги отримує державну підтримку, виходячи з кількості обслуговуваних клієнтів.

Наприклад, в США регулювання здійснює державна комісія, і місцеві органи самоврядування. У Великобританії даними питаннями займається спеціальна вузькоспеціалізована організація в даній області. Основи контролю залежать від методів здійснення контролю, оцінюваних параметрів, циклічності даного процесу.

В США найбільш поширена система природних монополій на спортивно-оздоровчих ринках, при якій встановлюється ліміт норми прибутку організацій, що надають соціальні послуги, виходячи з величини їх затрат, за якими ретельно стежать контролюючі органи.

Організація може отримувати чистий прибуток, але не більший встановленої законом суми. У даній ситуації здійснюється тотальний контроль над фінансовим становищем організації, її структурою витрат, капіталу і доходів. Важливе значення має потужна правова база, яка передбачає конкретні і дієві заходи такого контролю.

Виходячи з аналізу, нами виділено наступні недоліки американської моделі державного управління спортивно-оздоровчими ринками, серед яких:

1) схильність до ускладнення управління і посилювання заходів, що застосовуються по відношенню до приватних організацій, які надають спортивно-оздоровчі послуги, що знаходить своє відображення в публікаціях засобів масової інформації;

2) високі витрати на судові процеси, які несуть і приватні організації, і держава;

3) відсутність перспектив вдосконалення системи та збільшення її ефективності.

На тих ринках, на яких виробляється велика кількість різноманітних спортивно-оздоровчих послуг і реалізовується спортивний товар, ліміти цін, доходів і прибутку визначаються для кожного товару і послуги окремо, що створює для даної моделі додаткові переваги. В першу чергу, слід відзначити, що акцент робиться на ключовий показник для користувача – ціну. Також забезпечується високий ступінь контрольованості даного процесу. Система стає простішою для всіх її учасників. Організації володіють можливістю самостійно переглядати ліміти, змінюючи їх розмір і склад, використовуючи розроблену формулу. Важливою перевагою даної моделі також є її високий ступінь ефективності за рахунок можливості необмеженого перегляду лімітів.

Якщо звернутися до досвіду Німеччини, то в цій країні спортивно-оздоровчі блага суспільству традиційно надають некомерційні організації. У даній моделі передбачено значний розвиток ринкового механізму та конкуренції. Некомерційні спортивно-оздоровчі організації функціонують в цих умовах успішно, конкуруючи з комерційними структурами [2, с. 46].

Прикладом успішної реалізації даної моделі державного регулювання спортивно-оздоровчих ринків є Венгрія. У цій країні некомерційні організації укладають контракт з державою в особі уповноваженого органу. Фінансування, яке вона має право отримати за надані послуги, не може бути вище одержуваного державною установою, працюючим в тій же сфері діяльності, і обсяг його визначено у річному законі про державний бюджет [3, с. 104]. Аналогічна система діє в Хорватії.

Таким чином, аналіз світової практики державного регулювання ринків спортивно-оздоровчих послуг дозволяє виділити дві основні моделі:

- соціально-демократичної орієнтації з високою роллю держави (організації спортивно-оздоровчої сфери об'єднуються в єдині галузеві державні корпорації);
- неоліберальну – характеризується меншим ступенем державного втручання в спортивно-оздоровчі та економічні процеси (використання неформальних інститутів або соціальної відповідальності бізнесу).

Аналіз світового досвіду дозволяє говорити про достатньо різноманітні форми і методи державного регулювання спортивно-оздоровчих ринків: тарифна політика, цінове регулювання, розвиток конкурентного середовища (система держзамовлень), нормативна система, конкурсна система, використання ваучерів, нормативна підтримка. Таке різноманіття форм і методів дозволяє не тільки підвищити якість і доступність спортивно-оздоровчих послуг для населення, а й створити високо конкурентний ринок, заснований на соціально-відповідальному підході бізнесу до своєї діяльності.

Проте, визнаючи успішність розглянутого світового досвіду та економічну доцільність застосування державних методів регулювання спортивно-оздоровчих послуг, слід зазначити, що держава повинна лише створювати інституційні умови для інноваційного розвитку сфери спортивно-оздоровчих послуг. Поряд з цим держава, розвиваючи ринок державних замовлень, повинна здійснювати контроль за діяльністю підприємців, які працюють у даному напрямку, щоб забезпечити не тільки високу якість спортивно-оздоровчих послуг, але і їх доступність для всіх верств населення.

Висновки. На мою думку, доцільно поряд із прямим фінансуванням з державного та місцевих бюджетів розвитку фізичної культури і спорту, можливо, надавати непряму фінансову допомогу через механізм податкової політики. Наприклад, через: 1) надання пільг на кошти, які спрямовуються підприємствами на спортивно-оздоровчу та спортивно-масову роботу; 2) надання пільг організаціям, а також фірмам і особам, які роблять пожертвування в бюджет спортивних організацій та об'єднань; 3) здійснення в засобах масової інформації реклами спортивно-оздоровчих кампаній у пільговому режимі як соціальної реклами; 4) надання на кілька років податкових пільг суб'єктам господарювання, які організують спортивно-оздоровчі клуби, центри; 5) звільнення від оподаткування державних і надання пільг недержавним спортивним організаціям на спорядження та обладнання в їх розпорядженні, включаючи й імпортоване.

Подальші розробки вбачаємо у дослідженні механізму фінансування спортивно-оздоровчих послуг на території України.

Список використаних джерел

1. Вапнярская О.И. Зарубежный опыт управления массовым спортом / О.И. Вапнярская, М.И. Золотов // Менеджмент в России и за рубежом. – 2003. – № 3. – С. 30–35.
 2. Соколов А.С. Роль и участие местных органов власти Германии и Франции в развитии физического воспитания и спорта / А.С. Соколов // Теория и практика физической культуры. – 2005. – № 4. – С. 45–49.
 3. Экономика физической культуры : учеб. пособ. / под общ. ред. В.Ж. Кузина. – М., 2004. – 496 с.
-